

Zbigniew Szczurek

Wyższa Szkoła Bankowa w Gdyni

GROMADZENIE INFORMACJI I USTALANIE OKOLICZNOŚCI FAKTYCZNYCH I PRAWNYCH NIEZBĘDNYCH DLA PROWADZENIA EGZEKUCJI SĄDOWEJ

1. Uwagi wprowadzające

Aby zapewnić skuteczne urzeczywistnianie norm prawa materialnego, muszą istnieć instrumenty (środki, narzędzia) stwarzające możliwość efektywnego ich urzeczywistnienia w celu realnego zaspokojenia wierzyciela. Wiedza o majątku dłużnika jest środkiem efektywnego, szybkiego i skutecznego zaspokojenia praw wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym¹.

Dla przyspieszenia prowadzonych postępowań egzekucyjnych niezbędne jest zapewnienie organom egzekucyjnym szybkiego i łatwego dostępu do tych informacji², stwarza możliwość prawidłowego wypełnienia nałożonych na te organy obowiązków. Dlatego ustawodawca w coraz szerszym zakresie określa środki służące ustaleniu majątku dłużnika, z którego wierzyciel może się zaspokoić. Zgodnie z art. 801 k.p.c., w nowym brzmieniu, jeżeli wierzyciel albo sąd zarządzający z urzędu przeprowadzenie egzekucji albo uprawniony organ żądający przeprowadzenia egzekucji nie wskaże majątku pozwalającego na zaspokojenie świadczenia, komornik wzywa dłużnika do złożenia wykazu majątku lub innych wyjaśnień niezbędnych do przeprowadzenia egzekucji. Stosownie zaś do art 801¹ § 1 k.p.c. dłużnik składa wykaz majątku przed komornikiem pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Wzywając dłużnika do złożenia wykazu majątku, komornik uprzedza go o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oraz poucza, że w razie niezłożenia wykazu majątku wierzyciel może zlecić komornikowi poszukiwanie majątku dłużnika.

¹ Z. Szczurek, *Wiedza o majątku dłużnika środkiem efektywnego –szybkiego i skutecznego zaspokojenia praw wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2009, t. 21, s. 405–420.

² Szerzej S. Dalka, J. Świeczkowski, *Pozyskiwanie informacji dotyczących majątku dłużnika – prawo czy obowiązek?*, PPE 2003, nr 11–12, s. 5–11.

W procesie cywilnym twierdzenia faktyczne powoda przytoczone w pozwie służą uzasadnieniu żądania, dowody zaś – uzasadnieniu twierdzeń. W postępowaniu egzekucyjnym zaś ustalenie okoliczności faktycznych i prawnych jest niezbędne dla prowadzenia egzekucji³. Jeżeli chodzi o ustalenie okoliczności faktycznych niezbędnych dla prowadzenia egzekucji, to – jak trafnie dostrzega E. Wengerek⁴ – przepisy postępowania egzekucyjnego idą dalej aniżeli przepisy o procesie. Przepisy o postępowaniu egzekucyjnym uprawniają bowiem organ egzekucyjny do żądania złożenia wyjaśnień i zasięgnięcia informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji, nie tylko od organów administracji publicznej, ale także od innych organów i podmiotów nieuczestniczących w postępowaniu.

Komornik, podejmując czynności związane z gromadzeniem informacji i ustalaniem okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnych dla prowadzenia egzekucji sądowej, powinien kierować się nie tylko przepisami prawa, ale powinien także pamiętać o zasadach postępowania egzekucyjnego, których przestrzeganie służy dobru całego wymiaru sprawiedliwości: zasadzie prawdy, równouprawnienia i dyspozycyjności. Z zasadą dyspozycyjności wiąże się ściśle, obowiązujący w postępowaniu egzekucyjnym, nakaz współdziałania wierzyciela z komornikiem. Współdziałanie wierzyciela z organem egzekucyjnym ma nie tylko przyspieszyć zakończenie postępowania egzekucyjnego, ale przede wszystkim doprowadzić do skutecznego zaspokojenia wierzyciela. Trafnie dostrzega Z. Knypl⁵, że wierzyciel powinien być aktywny podczas całego postępowania egzekucyjnego, składać wnioski, żądania, uczestniczyć w czynnościach i udzielać komornikowi niezbędnych informacji.

Ustalanie okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnych dla prowadzenia egzekucji należy odróżnić od ustalania okoliczności niezbędnych do stwierdzenia wykonalności tytułu egzekucyjnego oraz przejścia praw lub obowiązków na inne osoby. Szereg przepisów przewiduje sytuacje, że klauzula wykonalności może być nadana na rzecz innych podmiotów lub przeciwko innym podmiotom niż wymienione w tytule egzekucyjnym, najczęściej w oparciu o stosowne ustalenia sądu, z reguły o przedstawione dokumenty (np. art. 788 k.p.c.).

2. Gromadzenie w postępowaniu egzekucyjnym informacji o stanie majątkowym dłużnika

Skoro celem egzekucji jest zaspokojenie wierzyciela zgodnie z treścią tytułu wykonawczego, to aby ten cel osiągnąć, komornik musi posiadać niezbędną wiedzę o dłużniku i jego majątku.

³ Szerzej Z. Szczurek, *Ustalanie okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnych dla prowadzenia egzekucji sądowej w sprawach cywilnych*, PPE 2010, nr 6, s. 5–34.

⁴ E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978, s. 42–43.

⁵ Z. Knypl, [w:] *Encyklopedia egzekucji sądowej*, Sopot 2002, s. 738.

Przy gromadzeniu w postępowaniu egzekucyjnym informacji o stanie majątkowym dłużnika, przy uzyskiwaniu informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji musi istnieć współdziałanie organu egzekucyjnego ze stronami, uczestnikami postępowania, organami administracji publicznej, administracji samorządowej oraz osobami i instytucjami nieuczestniczącymi w postępowaniu egzekucyjnym.

Z poszanowania godności człowieka, równości wobec prawa wiąże się także zasada prawa do wysłuchania, której znaczenia dla postępowania egzekucyjnego nie sposób przecenić⁶. Prawo do wysłuchania zakłada umożliwienie w postępowaniu egzekucyjnym zainteresowanym: wierzycielowi, dłużnikowi, zainteresowanemu podmiotowi przedstawienie swoich racji.

Jeżeli chodzi o sposoby uzyskania informacji, mogą to być:

- wezwanie dłużnika do złożenia wykazu majątku lub innych wyjaśnień (art. 801 k.p.c.);
- wysłuchanie stron (art. 860 k.p.c.);
- żądanie od uczestników postępowania złożenia wyjaśnień (art. 761 § 1 k.p.c.);
- żądanie od określonych podmiotów informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji (art. 761 § 1 k.p.c.) i niezbędnych do prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego (art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji)⁷;
- przeprowadzenie dochodzenia z urzędu w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika oraz jego miejsca zamieszkania (art. 1086 § 1 k.p.c.);
- złożenie wniosku do organów Policji o przeprowadzenie dochodzenia w celu ustalenia miejsca zamieszkania i miejsca pracy dłużnika (art. 1086 § 1 k.p.c.);
- złożenie wniosku do Krajowego Rejestru Sądowego o wpis dłużnika do rejestru dłużników niewypłacalnych (art. 1086 § 4 k.p.c.);
- dokonanie wszelkich czynności przewidzianych prawem koniecznych do wyegzekwowania należności, chociażby przepis szczególnie uzależniał podjęcie tych czynności od wniosku wierzyciela (§ 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2006 r. w sprawie egzekucji grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania w sprawach cywilnych, Dz. U. Nr 42, poz. 288);
- przeprowadzenie z urzędu dochodzenia w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego oraz jego miejsca zamieszkania, (§ 5 wyżej cyt. rozporządzenia w sprawie egzekucji grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania w sprawach cywilnych);
- wystąpienie do sądu z wnioskiem o wyjawienie majątku (§ 5 wyżej cyt. rozporządzenia).

⁶ P. Pogonowski, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2007, s. 113–114.

⁷ Tekst jedn. Dz. U. Nr 231, poz. 1376 z późn. zm. (dalej: u.k.s.e.).

Z zestawienia tego wynika, że przepisy regulujące zbieranie informacji przez komornika zawarte są w różnych aktach normatywnych i że przepisy te określają:

- z czyjej inicjatywy powinno dojść do zbierania informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji – z urzędu czy na wniosek wierzyciela;
- czy komornik może, czy ma obowiązek zbierania informacji;
- jakie informacje komornik może uzyskać;
- od kogo może je uzyskać;
- w jakiej formie może je uzyskać – czy w formie wyjaśnień dłużnika albo uczestników postępowania, czy przez wysłuchanie stron lub zażądanie informacji od określonych podmiotów.

Wiedza komornika może pochodzić z każdego źródła, aczkolwiek komornik może ją zdobyć tylko w sposób zgodny z prawem. Zgodne z prawem będzie wykorzystanie przez komornika informacji zgromadzonych o dłużniku. Komornik jest zobowiązany do prowadzenia urzędów ewidencyjnych do spraw i czynności egzekucyjnych, repertoriów, akt egzekucyjnych itp. Informacje zgromadzone o dłużnikach mogą być wykorzystywane w sytuacjach powtarzających się spraw z ich udziałem. Jeżeli wpłynęła sprawa po zakończeniu czynności egzekucyjnych w sprawie już zakończonej, umorzona, można wykorzystać zebrany materiał do prowadzenia nowej egzekucji⁸.

3. Wysłuchanie stron

Obowiązek i możliwość wysłuchania strony lub innych osób występuje między innymi w sytuacjach określonych w art. 795⁴ § 4, 807, 827, 839, 860, 915, 935, 987, 1028, 1046 § 10, 1050, 1051, 1061 k.p.c.

Wysłuchanie stron w postępowaniu egzekucyjnym nie jest równoznaczne z dowodem z przesłuchania stron (art. 299 – 304 k.p.c.), nie jest bowiem środkiem dowodowym. Wysłuchanie stron oraz innych osób w toku egzekucji nie jest dowodem subsydiarnym, jak przesłuchanie stron w procesie. Co się tyczy faktów, na które te osoby mają być wysłuchane, nie zachodzi potrzeba ich „ustalania”, bo czyni to samo prawo egzekucyjne. Jednak mimo różnic pomiędzy wysłuchaniem stron w postępowaniu egzekucyjnym a dowodem z przesłuchania stron w procesie cywilnym – zasada „swobodnej” oceny dowodu względem wyników wysłuchania obowiązuje też w egzekucji⁹.

Wysłuchanie stron nie jest również równoznaczne z wezwaniem dłużnika do złożenia wykazu majątku lub innych wyjaśnień niezbędnych do przeprowadzenia egzekucji w trybie art. 801 k.p.c. Dokonując wysłuchania stron komornik powinien pamiętać o potrzebie zachowania równowagi między ochroną praw wierzyciela a ochroną praw dłużnika. Wysłuchanie odbywa się, stosownie do

⁸ Szerzej J. Kolański, *Informacje o dłużniku. Źródła i sposoby ich pozyskiwania*, PPE. 2006, nr 9–10, s. 5–24.

⁹ S. Gołąb, Z. Wusatowski, *Kodeks postępowania cywilnego*, część II, Kraków 1933, s. 59.

okoliczności, bądź przez spisanie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej strony, albo przez oświadczenie strony złożone na piśmie lub za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (art. 760 § 2 k.p.c.). Do wysłuchania stron stosuje się art. 760 § 1 k.p.c.

Wysłuchanie stron służy m.in. zebraniu informacji niezbędnych dla prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Przepisy kodeksu wprost stwierdzają, kiedy komornik w określonej sytuacji dokona czynności „po wysłuchaniu stron”. W wielu przypadkach wysłuchanie stron jest obligatoryjne.

Niedopełnienie obowiązku wysłuchania stron może skutkować uchyleniem czynności w trybie nadzoru judykacyjnego uruchomionego z urzędu lub z inicjatywy zainteresowanego podmiotu. Wybór formy wysłuchania strony określa § 2 art. 760 k.p.c. i „stosownie do okoliczności” zależy od uznania organu egzekucyjnego, który zarządza wysłuchanie. Artykuł 760 § 2 k.p.c. przewiduje trzy formy wysłuchania:

- wysłuchanie ustne w obecności drugiej strony i spisanie protokołu,
- wysłuchanie ustne pod nieobecność drugiej strony i spisanie protokołu,
- wysłuchanie strony przez odebranie od niej oświadczenia na piśmie lub za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

Stosownie do art. 766 k.p.c. możliwość skorzystania ze wskazanych wyżej form nie stoi na przeszkodzie wysłuchaniu strony i innych osób na wyznaczonym według uznania sądu posiedzeniu lub rozprawie.

Wskazany w art. 760 k.p.c. sposób wysłuchania dotyczy wyłącznie stron. Wysłuchanie uczestników postępowania i innych osób nieuczestniczących w postępowaniu odbywa się w sposób określony w art. 761 k.p.c.

Wysłuchanie przewidziane jest w kodeksie przed dokonaniem ważniejszych czynności egzekucyjnych. Najczęściej ma na celu zapewnienie ochrony praw stron i uczestników postępowania egzekucyjnego. Prawo do obrony jest podstawową zasadą procesu cywilnego i jego naruszenie w postępowaniu egzekucyjnym pociąga za sobą daleko idące konsekwencje. Wysłuchanie stron oznacza umożliwienie im złożenia oświadczeń. Obojętne jest natomiast, czy strony skorzystały z tej możliwości¹⁰. Obecność drugiej strony przy wysłuchaniu nie jest potrzebna.

Dostrzega się potrzebę starannego dokumentowania przez komorników wysłuchania stron. Zmniejsza to liczbę składanych skarg na czynności komorników i przyspiesza rozpoznanie tych skarg.

4. Wyjawienie majątku

Ważną rolę przy ustalaniu stanu majątkowego dłużnika spełniają przepisy o wyjawieniu majątku. Postępowanie to jest wszczynane przede wszystkim na wniosek wierzyciela przed sądem i ma na celu uzyskanie przez wierzyciela in-

¹⁰ Por. E. Wengerek, *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, PiP 1955, nr 11, s. 749 i n.

formacji o majątku dłużnika. Wyjawienie majątku jest pomocniczym środkiem egzekucyjnym, jest jedną z czynności, której za dłużnika inna osoba nie może wykonać. Jeżeli zajęty w egzekucji majątek dłużnika nie rokuje zaspokojenia egzekwowanych należności lub jeżeli wierzyciel wykaże, że na skutek prowadzonej egzekucji nie uzyskał w pełni zaspokojenia swej należności, może on żądać zobowiązania dłużnika do złożenia wykazu majątku z wymienieniem rzeczy i miejsca, gdzie się znajdują, przypadających mu wierzytelności i innych praw majątkowych oraz do złożenia przyrzeczenia, według roty określonej w art. 913 § 1 k.p.c., że złożony przez niego wykaz majątku jest prawdziwy i zupełny.

Wezwanie dłużnika do złożenia wyjaśnień w trybie art. 801 k.p.c. nie stanowi przeszkody do prowadzenia postępowania o wyjawienie majątku dłużnika.

Z chwilą złożenia przez dłużnika przyrzeczenia stosuje się do niego przepisy o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań. Wierzyciel może żądać wyjawienia majątku także przed wszczęciem egzekucji, ale wówczas musi uprawdopodobnić, że nie uzyska zaspokojenia w pełni swej należności ze znanego mu majątku albo z przypadających dłużnikowi bieżących świadczeń periodycznych za okres sześciu miesięcy (art. 913 § 2 k.p.c.). Z art. 913 § 1 k.p.c. nie wynika wymaganie wykorzystania przez wierzyciela różnych sposobów egzekucji¹¹.

Nie można domagać się wyjawienia majątku na podstawie tytułu wykonawczego składającego się z postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wydanego w postępowaniu zabezpieczającym.

Wniosek o wyjawienie majątku sąd rozpoznaje na posiedzeniu, skoro istnieje obowiązek wysłuchania stron (art. 766 w zw. z art. 915 § 1 k.p.c.). Osobą uprawnioną do złożenia wniosku jest przede wszystkim wierzyciel; w sprawach, w których wszczęto egzekucję z urzędu – sąd lub organ, który żądał przeprowadzenia egzekucji z urzędu (art. 796 § 2 i 3 k.p.c.), oraz prokurator; w sprawach o należności sądowe i w sprawach alimentacyjnych – komornik, zaś organizacje społeczne, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej – w sprawach alimentacyjnych oraz w sprawach o ochronę konsumenta.

Legitymowany biernie w postępowaniu o wyjawienie majątku jest dłużnik, którym może być nie tylko osoba fizyczna, ale i osoba prawna, a także jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która jest przedsiębiorcą utworzonym zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Wierzyciel może żądać złożenia wykazu majątku i złożenia przyrzeczenia od osób uprawnionych do reprezentowania danej osoby prawnej. Za osobę, która nie ma zdolności procesowej, wykaz i przyrzeczenie jest obowiązany złożyć jej przedstawiciel ustawowy (art. 919 k.p.c.).

W postępowaniu o wyjawienie majątku może dojść do zastosowania środków przymusu wobec dłużnika. Zdarzają się sytuacje, że dłużnik bez usprawiedliwio-

¹¹ Szerzej M. Mrówczyński, *Wyjawienie majątku w świetle znowelizowanych przepisów kodeksu postępowania cywilnego*, PPE 2006, nr 7–8, s. 11 i n.

nej przyczyny nie stawia się celem złożenia wykazu i przyrzeczenia lub stawia się, ale odmówi złożenia wykazu lub odmówi udzielenia odpowiedzi na zadane mu pytania bądź złożenia przyrzeczenia. Wówczas sąd może skazać go na grzywnę lub nakazać przymusowe doprowadzenie oraz może zastosować areszt nieprzekraczający miesiąca, z uwzględnieniem art. 276 § 2 k.p.c. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie (art. 916 k.p.c.).

Przepisy o wyjawieniu majątku mają zastosowanie przede wszystkim w egzekucji świadczeń pieniężnych, co nie oznacza, że nie stosuje się ich do egzekucji świadczeń niepieniężnych.

5. Żądanie wyjaśnień i zasięganie informacji w trybie art. 761 § 1 k.p.c.

Szerokie zastosowanie w zbieraniu informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji ma art. 761 k.p.c..

Żądane wyjaśnienia i informacje mogą dotyczyć tylko egzekucji i można się o nie zwrócić, jeżeli ich uzyskanie jest konieczne do zapewnienia prawidłowego jej biegu. Wyjaśnienia i informacje nie mogą więc wykraczać poza zakres wyznaczony sposobem egzekucji, jaki wskazał wierzyciel. W związku z tym żądanie, aby dłużnik złożył wyjaśnienia, gdy wierzyciel egzekwujący nie może wskazać przedmiotów służących do zaspokojenia wierzyciela, daje jedynie podstawę do czynienia ustaleń w ramach sposobu, w jaki egzekucja jest prowadzona.

Komornik w celu skutecznego prowadzenia egzekucji musi współpracować zarówno z wierzycielem, organami administracji publicznej, jak i innymi podmiotami, instytucjami i osobami trzecimi w celu uzyskania niezbędnych danych dotyczących osoby dłużnika i posiadanego przez niego majątku. Ważną rolę i w coraz szerszym zakresie przy żądaniu wyjaśnień i zasięgnięciu informacji spełniają przepisy regulujące poszukiwania majątku przy użyciu technologii informacyjnych. Dzięki technologiom informacyjnym poszukiwanie majątku dłużnika i dłużnika staje coraz bardziej skuteczniejsze. Ważną rolę spełniają rejestry pojazdów, nieruchomości, przedsiębiorców itp.

Krąg podmiotów zobowiązanych do udzielenia komornikowi informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji jest bardzo szeroki i został przykładowo wymieniony w art. 761 § 1 k.p.c. Z przepisu tego wynika wprost, że komornik może żądać również od innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji.

Z przeciwstawienia w treści art. 761 § 1 k.p.c. „wyjaśnień” „informacjom” wynika, że strony i uczestnicy postępowania obowiązani są do komunikowania organowi egzekucyjnemu (komornikowi) wszelkich wiadomości koniecznych do prowadzenia egzekucji, natomiast osoby mogące udzielić informacji powinny powiadomić organ egzekucyjny o określonym i znanym im fakcie lub prawie. Na tych ostatnich nie ciąży obowiązek współdziałania w postępowaniu egzeku-

cyjnym, lecz obowiązek ich ogranicza się do zakomunikowania określonej wiadomości¹².

Żądane wyjaśnienia i informacje mogą dotyczyć tylko egzekucji i można się o nie zwrócić, jeżeli jest to niezbędne i wymaga tego zabezpieczenie prawidłowego jej biegu. Jest to więc kryterium oceny.

Ponieważ komornik ma prawo do wymierzenia grzywny za nieuzasadnioną odmowę udzielenia wyjaśnień lub informacji (art. 762 k.p.c.), wzywając do złożenia wyjaśnień lub informacji, powinien on określać odpowiedni termin do ich złożenia pod rygorem wymierzenia grzywny, którą komornik może orzec do wysokości 2000 zł. Ukaranie przez komornika grzywną nie zwalnia osób ukaranych od odpowiedzialności karnej za niedopełnienie lub przekroczenie obowiązków służbowych.

Poza art. 761 k.p.c., przyznającym organom egzekucyjnym prawo żądania wyjaśnień i informacji, również inne przepisy kodeksu przewidują możliwość uzyskiwania przez organ egzekucyjny wyjaśnień niezbędnych do prowadzenia egzekucji. Przykładowo art. 801 k.p.c.

Jeżeli wierzyciel nie może uzyskać informacji niezbędnych do wszczęcia lub prowadzenia egzekucji, komornik powinien postąpić stosownie do art. 761 § 1 k.p.c.¹³ Oznacza to, że uprawnienie komornika do żądania wyjaśnień i informacji staje się możliwe dopiero wówczas, gdy wierzyciel nie może uzyskać informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji. Najczęściej chodzi o informacje niezbędne do określenia przedmiotów w ramach wskazanego sposobu egzekucji, co niejednokrotnie łączy się także z ustaleniem mienia dłużnika. Jednakże nie można żądać od dłużnika, ażeby w tym trybie ujawnił całe swoje mienie; jest to wyłącznie możliwe w postępowaniu o wyjawienie majątku – art. 913 i n. k.p.c.¹⁴

6. Żądanie udzielenia informacji w trybie art. 2 ust. 5 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji

Przesłanką skutecznego działania komornika jest rzetelna informacja. Dlatego istotna jest współpraca wierzyciela z komornikiem, w szczególności gdy wierzyciel nie posiada informacji o majątku dłużnika i nie ma możliwości ich uzyskania. Środki, którymi dysponuje komornik nie zawsze są dostępne dla wierzyciela.

Trafnie dostrzega A.Klich¹⁵, że w codziennej pracy organów egzekucyjnych skutecznemu poszukiwaniu majątku dłużnika sprzyja rozwój tzw. e-administracji, oferującej coraz większą liczbę rejestrów i ewidencji administracyjnych,

¹² Por. E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 1972, s. 88.

¹³ Szerzej R. Kowalkowski, H. Langa-Bieszki, Z. Merchel, Z. Szczurek, J. Treder, *Rozporządzenie w sprawie czynności komorników. Komentarz*, Sopot 1994, s. 26–29.

¹⁴ Por. S. Pomykański, T. Szostakowski, *Przepisy dla komorników. Komentarz*, Warszawa 1974, s. 23.

¹⁵ A. Klich, *Informacyjne instrumenty pozyskiwania informacji przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym. Wybrane zagadnienia*, s. 321, [w:] *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, red. A. Marciniak, „Currenda” 2015.

a równolegle przeorientowanie techniczne rejestrów sądowych, za pośrednictwem których komornik sądowy posiadający legitymacje do uzyskiwania informacji niezbędnych do prowadzenia postępowania egzekucyjnego ma możliwość ustalenia składników majątku dłużnika.

Proces informatyzacji umożliwia w szerszym zakresie wykorzystanie uprzednio wprowadzonych do systemów danych informatycznych. Poprawne ich wykorzystanie i posługiwanie się nowoczesnymi narzędziami informacyjnymi przyczynia się do zwiększenia efektywności i skuteczności postępowania egzekucyjnego. Legitymację do uzyskiwania informacji niezbędnych do prowadzenia postępowania egzekucyjnego ma komornik, który może wykorzystać dostępne powszechnie jak i komercyjnie bazy danych, rejestry elektroniczne, a także informacje zawarte w Internecie czy pochodzące od osób trzecich. Niejednokrotnie istnieje konieczność skorzystania przez komornika z większej liczby baz danych czy ewidencji¹⁶. W praktyce obok wykorzystywania dostępnych rejestrów i baz danych prowadzonych w systemie teleinformatycznym, coraz popularniejszym źródłem pozyskiwania informacji staje się Internet.

Zgodnie z art. 2 ust. 5 „Organy administracji publicznej, urzędy skarbowe, organy rentowe, o których mowa w art. 476 § 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 396 z późn. zm.), banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, podmioty prowadzące działalność maklerską, organy spółdzielni mieszkaniowych, zarządy wspólnot mieszkaniowych, inne podmioty zarządzające mieszkaniami i lokalami użytkowymi, jak również inne instytucje są obowiązane na pisemne żądanie komornika udzielić mu informacji niezbędnych do prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego, wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia oraz wykonania innych czynności wchodzących w zakres jego ustawowych zadań, w szczególności dotyczące stanu majątkowego dłużnika oraz umożliwiających identyfikację składników jego majątku. Przepis art. 762 Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio”.

Komornik może zwrócić się o informacje tylko wówczas, jeżeli wymaga tego zabezpieczenie prawidłowego przebiegu egzekucji i postępowania zabezpieczającego. Musi to być także niezbędne. Informacje nie mogą wykraczać poza zakres wyznaczony sposobem egzekucji, jaki wskazał wierzyciel.

Za nieuzasadnioną odmowę udzielenia komornikowi wyjaśnień lub informacji albo za udzielenie informacji lub wyjaśnień świadomie fałszywych komornik może, stosownie do art. 762 k.p.c. (który zgodnie z art. 2 ust. 5 u.k.s.e. stosuje się odpowiednio), osobę odpowiedzialną na wniosek wierzyciela lub z urzędu ukarać grzywną do 2000 zł.

¹⁶ Co się tyczy pozyskiwania danych identyfikujących bezpośrednio dłużnika, jak i w zakresie składników jego majątku oraz źródeł dochodów w oparciu o wybrane ewidencje i rejestry elektroniczne wykorzystywane przez komorników sądowych patrz szerzej A. Klich, *Informacyjne instrumenty...* s. 315–332 oraz A. Klich, *Informacyjne instrumenty...*, PPE 2015, nr 10, s. 9–29.

Organy, instytucje i podmioty wymienione w art. 761 § 1 k.p.c. i w art. 2 ust. 5 znowelizowanej ustawy o komornikach nie mogą odmówić komornikowi udzielenia żądanych informacji z powołaniem się na ochronę danych osobowych, ponieważ art. 23 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych¹⁷ wymienia zezwolenie przez przepisy prawa jako jedną z przesłanek legalności przetwarzania danych osobowych. Przepisami zezwalającymi na przetwarzanie danych osobowych są w omawianych wypadkach art. 761 § 1 k.p.c. i art. 2 ust. 5 u.k.s.e.

7. Uzyskiwanie informacji o zastawach rejestrowych

Komornik, prowadząc egzekucje o świadczenie przekraczające dwadzieścia tysięcy złotych, obowiązany jest stosownie do art. 805¹ § 2 k.p.c. uzyskać z centralnej informacji o zastawach rejestrowych dane o tym, czy dłużnik jest zastawcą zastawu rejestrowego oraz kto jest zastawnikiem. O wszczęciu egzekucji komornik niezwłocznie zawiadamia zastawnika zastawu rejestrowego.

Jeżeli skierowano egzekucję do pojazdu mechanicznego, a dłużnik nie wydał dowodu rejestrowego zajętego pojazdu, komornik jest obowiązany uzyskać informację w centralnej informacji o zastawach rejestrowych, czy zajęty pojazd nie jest obciążony zastawem rejestrowym. W razie stwierdzenia, że zajęty pojazd mechaniczny jest obciążony zastawem rejestrowym, komornik niezwłocznie zawiadomi zastawnika zastawu rejestrowego o wszczęciu egzekucji (art. 805¹ § 3 k.p.c.).

8. Zbieranie informacji w sprawach o należności sądowe i w sprawach alimentacyjnych

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2006 r. w sprawie egzekucji grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania w sprawach cywilnych¹⁸ stwarza szeroką możliwość zbierania informacji o dłużniku i jego mieniu. W sprawach tych komornik po otrzymaniu polecenia podejmuje z urzędu wszelkie czynności, chociażby przepis szczególnie uzależniał podjęcie czynności od wniosku wierzyciela. Dokonuje zatem wszystkich czynności należących do jego uprawnień, które mają doprowadzić do zakończenia postępowania. Prowadzi dochodzenia i czyni stosowne ustalenia faktyczne. Jeżeli zachodzi taka potrzeba, komornik jest obowiązany do przeprowadzenia z urzędu dochodzenia w celu ustalenia dochodów i stanu majątkowego dłużnika. Konieczność podejmowania przez komornika z urzędu wszelkich czynności w konkretnej sprawie wynika z istoty wybranego przez niego sposobu egzekucji. Egzekucja z nieruchomości oraz zastosowanie wobec dłużnika środków przymusu wymagają jednak wyraźnego polecenia sądu.

¹⁷ Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.

¹⁸ Dz.U. Nr 42, poz. 288.

W sprawach tych nie mają zastosowania przepisy o umorzeniu egzekucji na skutek bezczynności wierzyciela. Stosownie do § 5 powoływanego rozporządzenia, jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami sprawy, komornik powinien, a więc ma obowiązek, wystąpić również do sądu z wnioskiem o wyjawienie majątku.

Drugim przepisem stwarzającym duże możliwości uzyskania informacji niezbędnych do skutecznego przeprowadzenia egzekucji świadczeń alimentacyjnych jest art. 1086 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, komornik jest obowiązany z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika oraz jego miejsca zamieszkania. Jeżeli środki te okażą się bezskuteczne, organy Policji przeprowadzą na wniosek komornika dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania i miejsca pracy dłużnika. Jeżeli w wyniku tego dochodzenia nie zostaną ustalone dochody dłużnika ani jego majątek, komornik składa do sądu wnioski o wyjawienie majątku dłużnika zgodnie z art. 920 k.p.c.

Dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika alimentacyjnego powinno polegać w miarę potrzeby na osobistym stwierdzeniu przez komornika stanu majątkowego dłużnika w miejscu jego zamieszkania oraz ustaleniu miejsca zatrudnienia i źródeł dochodów¹⁹. Komornik może przeprowadzić dochodzenie przy pomocy wywiadu u domowników dłużnika, współlokatorów, administratora, dozorca domu itp.

W celu ustalenia miejsca zamieszkania czy pobytu i miejsca pracy dłużnika alimentacyjnego komornik jest obowiązany wezwać strony do złożenia wyjaśnień, wezwać także inne osoby nieuczestniczące w postępowaniu do udzielenia niezbędnych informacji. Jeżeli środki te okażą się bezskuteczne, wówczas dopiero organy Policji przeprowadzą na wniosek komornika dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania i miejsca pracy dłużnika.

Zgodnie z art. 1086 § 2 k.p.c., dochodzenia powinny być przeprowadzane okresowo w odstępach nie dłuższych niż 6 miesięcy. Jeżeli w ich wyniku nie zostaną ustalone dochody dłużnika ani jego majątek, komornik składa wniosek do sądu o wyjawienie majątku. Bezskuteczność egzekucji nie stanowi podstawy umorzenia postępowania. Przepisu art. 824 § 1 pkt 4 nie stosuje się (art. 1086 § 5 k.p.c.).

Zgodnie z art. 1086 § 4 k.p.c. w razie powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy komornik z urzędu składa wnioski do Krajowego Rejestru Sądowego o wpis dłużnika do rejestru dłużników niewypłacalnych. Wniosek komornika nie podlega opłacie sądowej.

9. Zlecenie komornikowi poszukiwania majątku dłużnika

Zgodnie z uchylonym art. 797¹ k.p.c., wierzyciel mógł zlecić komornikowi poszukiwanie za wynagrodzeniem majątku dłużnika. Przepis ten wprowadził do

¹⁹ Szerzej A. Marciniak, *Egzekucja świadczeń alimentacyjnych*, NP 1976, nr 7–8, s. 1064.

katalogu czynności komornika nowy rodzaj czynności, podejmowanych na podstawie odrębnego zlecenia²⁰. Przepis ten został uchylony ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 173, poz. 1311). Zgodnie zaś dodanym nowym przepisem art. 801², „Jeżeli w drodze czynności przewidzianych w art. 801 nie można ustalić majątku pozwalającego na zaspokojenie świadczenia, do którego może być skierowana egzekucja, wierzyciel może zlecić komornikowi poszukiwanie majątku dłużnika”.

Umieszczenie omawianego przepisu w dziale III tytułu I części trzeciej k.p.c. *Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne*, regulującym wszczęcie i prowadzenie egzekucji, wiąże ten przepis z prowadzoną egzekucją i podejmowanymi czynnościami. Przepis ten nie może być interpretowany w oderwaniu od reguł dotyczących wszczęcia i prowadzenia egzekucji. Nie można zatem nadawać mu szczególnego znaczenia i przyjmować interpretacji pozostającej w sprzeczności z ogólnymi zasadami dotyczącymi wszczęcia i prowadzenia egzekucji.

Skoro art. 801² k.p.c. stwierdza, że „wierzyciel może zlecić komornikowi poszukiwanie majątku dłużnika”, jest to uprawnienie wierzyciela i jeżeli z niego skorzysta, to komornik ma obowiązek wykonania zleconej mu przez wierzyciela czynności.

„Zlecić” nie oznacza zawarcia umowy zlecenia w rozumieniu art. 734 i nast. k.c. Koncepcji, że zlecenie czynności komornikowi przez wierzyciela powinno następować na podstawie cywilnoprawnej umowy, nie da się pogodzić z wynikającym z przepisów kodeksu oraz ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji²¹ statusem komornika, jako funkcjonariusza publicznego i organu egzekucyjnego²².

Skoro poszukiwanie majątku dłużnika w trybie art. 801² k.p.c. jest czynnością podejmowaną w ramach prowadzonej egzekucji, to czynność tę można zaskarżyć w ramach skargi na czynność komornika.

Stosując wykładnię systemową, należy dojść do wniosku, że art. 801² k.p.c. nie zezwala komornikowi na poszukiwanie majątku dłużnika poza toczącym się postępowaniem egzekucyjnym. Poszukiwanie majątku jest bowiem tylko postępowaniem wpadkowym w stosunku do wszczętego postępowania egzekucyjnego. Skoro art. 801² k.p.c. umiejscowiony jest w dziale III, tytule I części trzeciej k.p.c. regulującym wszczęcie i dalsze czynności egzekucyjne, to poszukiwanie majątku

²⁰ Zob. Z. Szczurek, *Zlecenie komornikowi poszukiwania za wynagrodzeniem majątku dłużnika*, PPE 2008, nr 3–5, s. 25–33; J. Jankowski, *Poszukiwanie przez komornika majątku dłużnika na zlecenie wierzyciela*, PPE 2007, nr 1–2, s. 5–15; Z. Szczurek, *Gromadzenie w postępowaniu egzekucyjnym informacji o stanie majątkowym dłużnika*, PPE 2005, nr 10–12, s. 22–27; A. Nowak: *Charakter prawny umowy zlecenia poszukiwania przez komornika majątku dłużnika za wygradzeniem*, PPH 2006, nr 3, s. 41–42.

²¹ Dz.U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 z późn. zm. [dalej: u.k.s.e.].

²² O. Marcewicz, [w:] J. Bodio, T. Demendecki, A. Jakubecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M.P. Wójcik, red. A. Jakubecki, *Kodeks postępowania cywilnego, Praktyczny komentarz*, Zakamycze 2005, s. 1227.

dłużnika nie może mieć miejsca ani przed wszczęciem, ani po zakończeniu postępowania egzekucyjnego²³.

Mając na uwadze art. 743 § 1 k.p.c. – zgodnie z którym, jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, do wykonania tego postanowienia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym – należy dojść do wniosku, że zlecenie komornikowi poszukiwania majątku dłużnika może mieć miejsce także w postępowaniu zabezpieczającym.

Komornik, poszukując majątku dłużnika, powinien zawsze stać na straży tego, aby przy poszukiwaniu nie doszło do naruszenia przez wierzyciela praw dłużnika oraz aby wszystkie czynności egzekucyjne podejmowane w tym postępowaniu były zgodne z prawem. Kierując zaś egzekucją, wierzyciel powinien korzystać ze swego prawa w sposób celowy i rozsądny.

10. Zakres obowiązywania przepisów o dowodach przy ustalaniu okoliczności faktycznych i prawnych w postępowaniu egzekucyjnym

Postępowanie egzekucyjne nie jest w zasadzie postępowaniem, w którym przeprowadza się dowody. Nie oznacza to, że w tym postępowaniu nie istnieje potrzeba odwoływania się do dowodów. Przykładowo – stosownie do art. 789² § 1 k.p.c. komornik prowadząc egzekucję, o której mowa w tym przepisie, musi w tym postępowaniu egzekucyjnym nie tylko zbadać, czy doszło do nabycia przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, ale także czy w ogóle można mówić o zbyciu. Na komorniku ciąży więc obowiązek dokonania stosownych ustaleń.

Pojęcie „dowód” występuje w postępowaniu cywilnym w różnym znaczeniu. W postępowaniu egzekucyjnym jest to najczęściej czynność zmierzająca do wykazania prawdziwości lub nieprawdziwości konkretnych twierdzeń, które posiadają istotne znaczenie w postępowaniu egzekucyjnym. Dowodzenie zaś jest to proces myślowy, w którym dokonuje się wnioskowanie z dowodów o istnieniu lub nieistnieniu faktów²⁴. Zasada swobodnej oceny dowodów obowiązuje także w postępowaniu egzekucyjnym, przy uwzględnieniu specyfiki tego postępowania.

Przepisy egzekucyjne w części trzeciej k.p.c. w ograniczonym zakresie regulują swoistego rodzaju postępowanie dowodowe prowadzone przez organy egzekucyjne, np. w art. 813 k.p.c. Organ egzekucyjny w wielu przypadkach musi dokonać samodzielnej oceny, czy z punktu widzenia istniejącego stanu prawnego, istnieją podstawy do kontynuowania egzekucji. Oceny takiej organ egzekucyjny może dokonać z reguły w oparciu o określone dowody.

Skoro w postępowaniu egzekucyjnym często ustalenie okoliczności faktycznych i prawnych jest niezbędne dla prowadzenia egzekucji, rodzi się pytanie,

²³ Odmienne stanowisko zajmuje R. Kowalkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, red. Z. Szczurek, wyd. 4, Sopot 2013, s. 359–360.

²⁴ P. Cioch, J. Nowiński, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2007, s. 205.

w jakim zakresie przepisy o dowodach art. 227 i nast. k.p.c. na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. mają odpowiednie zastosowanie przy ustalaniu tych okoliczności faktycznych i prawnych. Nie można mechanicznie przenosić wszystkich przepisów części pierwszej na grunt postępowania egzekucyjnego. Cele i struktura postępowania egzekucyjnego wykluczają stosowanie szeregu przepisów części pierwszej²⁵. Oczywiście więc, że zastosowanie przepisów części pierwszej k.p.c. będzie tu tylko subsydiarne i nie może mieć miejsca wbrew przepisom prawa egzekucyjnego²⁶.

W postępowaniu egzekucyjnym jest konieczne dokumentowanie wszystkich czynności w celach dowodowych. Chroni to interes obu stron postępowania egzekucyjnego. Komornik musi więc każdą czynność stwierdzić protokołem. Protokół służy formalnemu ujęciu czynności komornika. Stanowi dowód jej przeprowadzenia i służy utrwaleniu, m.in. po to, aby czynności komornika były sprawdzalne i możliwe do zweryfikowania.

10.1. Ustalanie okoliczności faktycznych i prawnych w oparciu o dokumenty

Do najczęściej występujących w egzekucji dowodów służących ustaleniu okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnych dla prowadzenia egzekucji należą dowody z dokumentów i biegłych. Dowody z dokumentów odgrywają dużą rolę w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności (zob. art. 785, art. 786 § 1 k.p.c., art. 788 § 1 i art. 791 § 2 k.p.c.), a także w postępowaniu przed komornikiem (zob. art. 815, art. 822, art. 968 § 2 i art. 977 k.p.c.).

Przeprowadzenie dowodu z dokumentu w postępowaniu egzekucyjnym polega na zapoznaniu się z jego treścią przez organ egzekucyjny. Kodeks postępowania cywilnego nie określa pojęcia dokumentu. Z całości przepisów kodeksu wynika, że dokumentem w rozumieniu przepisów kodeksu jest tylko dokument pisemny, a więc uzewnętrznienie jakiejś myśli czy wiadomości poprzez pisma²⁷.

Na gruncie postępowania cywilnego, w tym postępowania egzekucyjnego, dokumentem jest każdy sposób utrwalenia określonego oświadczenia woli lub wiedzy przy pomocy systemu znaków graficznych, które w momencie tego tworzenia jest uznawane za pismo²⁸. Przepisy k.p.c. w art. 244, art. 245 określają tylko co to jest dokument publiczny i prywatny.

Co się tyczy dowodu z dokumentów, to prawo egzekucyjne żąda przede wszystkim przedstawienia dokumentu, który jest podstawą egzekucji – tytułu egzekucyjnego. Wszystkie tytuły wykonawcze są dokumentami. Przejście praw lub obowiązków na inne osoby musi być wykazane dokumentem publicznym lub prywatnym urzędowo poświadczonym. Za przejście uprawnień i obowiąz-

²⁵ E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne...*, s. 17.

²⁶ S. Gołąb, Z. Wusatowski, *Kodeks postępowania...*, s. 27.

²⁷ W. Siedlecki, [w:] W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2003, s. 236.

²⁸ P. Cioch, J. Nowiński, *Postępowanie...*, s. 211.

ków uważa się również zmiany w prawie rozporządzania mieniem wywołane ustanowieniem zarządcy masy majątkowej, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu, jak również wygaśnięciem funkcji tych osób. Przepis art. 788 k.p.c. stosuje się odpowiednio do nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 789 k.p.c.). Stosownie do art. 1036 § 1 pkt 4 k.p.c. w podziale sumy oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą pracownicy co do stwierdzonych dokumentem należności za pracę, jeżeli zgłosili swoje roszczenia przed sporządzeniem planu podziału.

W egzekucji świadczeń niepieniężnych, jeżeli ujawnienie na podstawie orzeczenia sądowego prawa wierzyciela przez wpis w księdze wieczystej lub rejestrze albo przez złożenie dokumentu do zbioru wymaga poprzedniego ujawnienia prawa dłużnika, komornik na żądanie wierzyciela odbierze dłużnikowi dokumenty potrzebne do dokonania wpisu na rzecz dłużnika lub do złożenia do zbioru i złoży je w sądzie właściwym do prowadzenia księgi wieczystej, rejestru lub zbioru dokumentów (art. 1048 k.p.c.).

Protokół opisu i oszacowania, wszystkie protokoły z zawartymi w nich ustnymi wnioskami stron, ich pisemne oświadczenia są dokumentami postępowania egzekucyjnego, służącymi do stwierdzenia pewnych faktów, koniecznych do wszczęcia, czy do dalszego toku postępowania egzekucyjnego, do jego wstrzymania, zawieszenia, czy umorzenia lub ograniczenia egzekucji. W sytuacjach tych dokument ma często znaczenie decydujące w egzekucji. Dokument wymagany przez prawo egzekucyjne nie może być niczym zastąpiony, stąd wniosek, że ma on znaczenie nie tylko dowodowe, ale decydujące „dla postępu – czy zataimowania – czynności egzekucyjnych”²⁹.

10.2. Zasięganie opinii biegłego

W postępowaniu egzekucyjnym zachodzi niekiedy potrzeba wysłuchania biegłego. Dowód z opinii biegłego jest to dowód osobowy, pośredni, przeprowadzany w przypadku, gdy wymagane są wiadomości specjalne. Wiadomości specjalne pomagają w ustaleniu lub ocenie okoliczności sprawy z zakresu różnych dziedzin. Zadaniem biegłego jest wyjaśnienie na potrzeby egzekucji okoliczności faktycznych z punktu widzenia posiadanych przez niego wiadomości specjalnych³⁰. Biegły jest organem pomocniczym dla komornika.

Zgodnie z art. 813 § 1 k.p.c. w wypadkach wymagających zasięgnięcia opinii biegłego, komornik zwróci się o wydanie opinii do jednego lub kilku stałych biegłych sądowych. Jeżeli wśród stałych biegłych sądowych nie ma biegłego wymaganej specjalności, komornik zwróci się do sądu o wyznaczenie biegłego i odebranie od niego przyrzeczenia. Wprawdzie art. 813 k.p.c. stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 278 k.p.c., jednak nie reguluje kompleksowo kwestii udziału biegłego w postępowaniu egzekucyjnym, pozwała więc na odpowiednie stoso-

²⁹ S. Gołąb, Z. Wusatowski, *Kodeks postępowania...*, s. 60–62.

³⁰ Szerzej P. Cioch, J. Nowiński, *Postępowanie...*, s. 217–218.

wanie przepisów art. 278 i nast. k.p.c. w zakresie w nim nieuregulowanym (art. 13 § 2 k.p.c.).

W postępowaniu egzekucyjnym zachodzi potrzeba wysłuchania biegłego, np. w sytuacji określonej w art. 853 § 2, art. 948 § 1 k.p.c.

Biegły składa opinię na piśmie lub ustnie do protokołu, zależnie od decyzji komornika. Choć opinia jest wiarygodnym źródłem poznania, podlega ocenie komornika i w razie wątpliwości komornik może powołać drugiego biegłego. Opinia biegłego stanowi dla komornika podstawę do samodzielnych ustaleń, koniecznych do przeprowadzenia egzekucji. Jest pomocą w czynieniu ustaleń, aczkolwiek komornik może pominąć jej wnioski tylko w uzasadnionym przypadku, a więc tylko wtedy, jeżeli inne dowody (wnioski innych, bardziej przekonujących opinii) za tym przemawiają.

10.3. Pozadowodowe sposoby dokonywania ustaleń

Organ egzekucyjny może stosownie do art. 231 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla postępowania egzekucyjnego, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne).

Pewna grupa faktów może stanowić podstawę ustaleń faktycznych bez ich uprzedniej weryfikacji względem prawdziwości. Zalicza się tu następujące fakty: powszechnie znane, znane sądowni z urzędu, przyznane, objęte wnioskami domniemania prawnego, objęte domniemaniem faktycznym i ustalone za pomocą tzw. dowodu *prima facie*³¹. Według E. Marszałkowskiej-Krześ i I. Gil nie wymagają dowodu fakty: notoryjne, znane urzędowo, przyznane, uznane za przyznane, domniemania faktyczne, domniemania prawne, uprawdopodobnione, milczenie strony i dowód *prima facie*³². Przyznanie jest to oświadczenie strony, że twierdzenie drugiej strony jest prawdziwe. Przyznanie może być wyraźne albo dorozumiane.

Przy ustalaniu okoliczności faktycznych niezbędnych dla prowadzenia egzekucji w szerokim zakresie mają zastosowanie niedowodowe środki ustalenia określone np. w art. 228, art. 229, art. 230 i art. 231 k.p.c.

10.4. Ustalenie a uprawdopodobnienie

Uprawdopodobnienie jest dopuszczalne w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym tylko w przypadkach wymienionych w kodeksie. Przewidują to przepisy: art. 736 § 1 pkt 2, art. 753 § 1, art. 913 § 2 k.p.c.

Uprawdopodobnienie polega na tym, że strona, celem przekonania sądu o istnieniu danego faktu, może korzystać z takich środków, które nie należą do ustawowych środków dowodowych, a sprawdzenie powołanych przez stronę

³¹ E. Rudkowska-Ząbczyk, [w:] *Postępowanie cywilne*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2008, s. 172.

³² E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Kodeks postępowania cywilnego. Prezentacje*, Warszawa 2010, s. 62.

okoliczności może być przeprowadzone bez zachowania szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym. Jest to swego rodzaju domniemanie prawdziwości faktu.

Uprawdopodobnienie stanowi wyjątek od zasady, według której wszystkie fakty mające istotne znaczenie w sprawie powinny być udowodnione. Jest środkiem zastępczym dowodu w znaczeniu ścisłym, niedającym pewności, lecz tylko wiarygodność (prawdopodobieństwo) twierdzeń o jakimś fakcie. Jest to środek zwolniony od ścisłych formalności dowodowych, pozwalający na przyspieszenie postępowania³³.

Uprawdopodobnienie, w odróżnieniu od dowodu, nie daje pewności co do prawdziwości danego twierdzenia, lecz sprawia jedynie, iż twierdzenie to staje się prawdopodobne³⁴.

Zbigniew Szczurek

COLLECTING INFORMATION AND DETERMINING THE FACTUAL AND LEGAL CIRCUMSTANCES NECESSARY FOR THE CONDUCT OF JUDICIAL ENFORCEMENT

The article aims to present a complex analysis of collecting information and determining the factual and legal circumstances necessary for the conduct of judicial enforcement. The knowledge about debtor's assets is a means of quick and effective satisfying of creditor's rights in the enforcement proceedings. The bailiff's knowledge can come from any source, as long as it is obtained in a manner consistent with law. The Author discusses the ways of obtaining information, hearing of parties, disclosing assets, demanding explanations and gathering information pursuant to art. 761 § 1 of the Code on Civil Procedure, including the search for assets by means of information technologies, requesting information pursuant to art. 2 par. 5 of the Act on Bailiffs and Enforcement, obtaining information on registration liens, collecting information on court claims and alimony matters, ordering the bailiff search for debtor's assets and the scope of regulations concerning factual and legal circumstances in the enforcement proceedings, including the determination of factual and legal circumstances on the basis of documents or expert opinions.

³³ W. Siedlecki, [w:] W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2003, s. 231 oraz S. Gołąb, Z. Wusatowski, *Kodeks postępowania...*, s. 57–58.

³⁴ W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2006, wyd. 9, s. 229.